

Yrkande S – Inköspolicy

De senaste åren har det blivit alltmer tydligt att samhället förlorat den demokratiska kontrollen över den svenska välfärden. Oseriösa aktörer har kunnat flytta fram sina positioner. Oseriösa, och ibland rent kriminella, företag etablerar sig inom ramen för de svenska valfrihetsssystem och på marknader för offentlig upphandling. Detta ska stävjas och Region Gävleborg ska för egen del bidra.

Upphandling och inköp sker med gemensamma skattepengar som ska användas på ett ansvarsfullt sätt. Upphandlingslagstiftningen syftar till att motverka korruption, godtycke och slöseri med skattemedel. Men lagstiftningen ger också utrymme att ställa krav. Politiken har ett särskilt ansvar att säkerställa att verksamhet som finansieras av skattemedel aktivt bidrar till att uppnå samhällspolitiska mål såsom respekt för arbetstagares rättigheter, klimat- och miljöhänsyn, innovation och social utjämning. Detta ska Region Gävleborg via offentliga inköp bidra till att stärka och utveckla.

Strategiskt inköp som verktyg för regional, hållbar utveckling

Region Gävleborg upphandlar varor och tjänster till ett sammanlagt värde om ca 6 miljarder kronor per år. Den stora summan som omsätts medför att ett strategiskt inköpsarbete har stor potential som medel för att uppnå olika mål inom organisationen och för länet. Utifrån den kraft offentliga upphandlingar har avseende verksamhetsutveckling och förändringsarbete, är offentlig upphandling också effektivt verktyg när politiska mål och inriktningar ska implementeras och förverkligas.

Det behövs mer vägledning och tydligare uppdrag för att inköpsarbetet i Region Gävleborg ska bli det strategiska verktyg i det regionala utvecklingsarbetet som är målsättningen. Organisationens inköp och upphandlingar håller för närvarande hög kvalitet genom att de utförs med hög kompetens, är affärsmässiga och föregås av ett kontinuerligt arbete som genererat god kunskap om marknaden och leverantörer. Men Region Gävleborg behöver ta ett större ansvar för att upphandla mer strategiskt med regional utveckling och ökad jämlikhet som mål.

Innovation och förnyelse genom inköp

En tydligare strategi behövs för att främja innovationer och skapa förnyelse inom organisationen, övrig offentlig sektor och för näringslivet i länet. En sådan behövs för att uppnå politiska mål om inköp och upphandling som ett strategiskt verktyg för väl fungerande verksamheter inom Region Gävleborg och samtidigt ett medel för att nå de regionala miljömålen och sociala hållbarhetsmålen som de finns uttryckta i bl.a. regional utvecklingsstrategi. Region Gävleborg ska utveckla förmågan och kompetensen att utöver rättssäkerhet och effektivitet också främja innovativa lösningar, ha stärkt miljöhänsyn och ta sociala hänsyn i beaktande.

Stoppa möjligheterna till brott och fusk i offentliga upphandlingar

Offentlig upphandling ska aldrig bidra till osund konkurrens eller till att dumpa villkoren på svensk arbetsmarknad. Tvärtom behövs fler verktyg i kampen mot välfärdsbrottslighet och arbetslivskriminalitet. Oseriösa leverantörer som har gjort sig skyldiga till brott eller inte betalar sina skatter eller andra avgifter ska inte kunna få offentliga kontrakt genom upphandling. Fusk och brottslighet på arbetsmarknaden – s.k. arbetslivskriminalitet – göder den organiserade brottsligheten och ska bekämpas.

Ett stort problem som rapporterats av såväl myndigheter som arbetsmarknadens parter är antalet underentreprenörer som används vid offentliga upphandlingar. Kedjan blir lång och det är svårt att följa upp att regler och villkor följs. I slutet av kedjan står allt för ofta arbetare som utnyttjas till följd av en dålig arbetsmiljö och felaktiga ersättningar.

Skyldighet att beakta samhällsintressen vid offentlig upphandling

Politiken har ett särskilt ansvar för att säkerställa att verksamhet som finansieras av skattemedel aktivt bidrar till att uppnå samhällspolitiska mål såsom respekt för arbetstagares rättigheter, klimat- och miljöhänsyn, innovation och social inkludering.

De nya upphandlingslagarna som trädde i kraft 2017 har ökat möjligheterna att ställa och följa upp krav. Samtidigt är det uppenbart att det finns mycket kvar att önska när det gäller arbetsrättsliga villkor och krav i offentlig upphandling. Upphandlingsmyndighetens nationella enkät från 2022 visar att många organisationer ställer arbetsrättsliga krav, men att färre än hälften följer upp att leverantörerna lever upp till kraven.

Andra samhällsintressen som ska beaktas vid offentlig upphandling är klimatet, miljön, människors hälsa, djuromsorg samt sociala och arbetsrättsliga aspekter säkras.

Nationell säkerhet vid offentlig upphandling

Sverige befinner sig i ett allvarligt säkerhetspolitiskt läge. Landet behöver vara väl rustat och motståndskraftigt i tider av både kris och krig, något som även borde beaktas vid offentlig upphandling. Det kan till exempel handla om upphandling av uppförande eller drift av samhällsviktig och strategisk infrastruktur. Samtidigt bör hänsyn tas till dagens mål vid offentlig upphandling såsom effektivitet, rättssäkerhet och miljömässig samt social hållbarhet.

Mot bakgrund av ovan yrkar undertecknade följande:

1. Att föreliggande dokument antas som inköspolicy för Region Gävleborg.
2. Att regiondirektören uppdras att utforma och fastställa inköpsdirektiv i enlighet med ovan policy.

Gävle 2024-02-21

Eva Lindberg, S

Jan Lahenkorva, S

Lars Öberg, S

Mona Davik, S